

Ірина Друзга Iryna Druzhga

пошукач кафедри історії української музики та музичної фольклористики (Національна музична академія України ім. П. І. Чайковського)

Postgraduate student at the Department of History of Ukrainian Music and Musical Folklore (Tchaikovsky National Music Academy of Ukraine)

minkyltyru0608@gmail.com +38 (063) 241-06-58 orcid.org/0000-0002-9741-2874

БАНДУРНЕ МИСТЕЦТВО В УКРАЇНСЬКО-ІТАЛІЙСЬКІЙ КУЛЬТУРНІЙ ВЗАЄМОДІЇ

BANDURA ART IN THE UKRAINIAN-ITALIAN CULTURAL COOPERATION

Анотація. У статті простежено історичну ретроспективу щодо функціонування українського культурного компонента в теренах Італії як своєрідного діалогу культур. Охарактеризовано специфіку сучасної бандурної творчості на прикладі доробку українсько-італійського композитора Володимира Зубицького. Автор визначає основні тенденції розвитку бандурного виконавства у Європі та Італії, зокрема на прикладі специфіки творчості українських бандуристів та колективів з участю бандури в італійському культурному середовищі.

Ключові слова: бандура, бандурне мистецтво, виконавці, бандуристи, Україна, Італія.

Постановка проблеми. Вивчення та аналіз мистецької співпраці між Україною та Італією, в процесі якої значущі явища в одній культурі породжують відповідні феномени в іншій, обумовлює появу нових феноменів культури, базованих на спільному культурному тезаурусі. Саме аналітика, спрямована на розкриття, з одного боку, комунікаційних процесів між українськими спільнотами, утвореними в Італії за етнічними та національно-культурними та італійськими громадами, а з іншого, — на роль у цих процесах бандурного мистецтва та його трансформацію в італійському культурному середовищі, визначає актуальність цієї статті. Предметом розгляду є українське бандурне мистецтво в італійському культурному середовищі.

Мета дослідження обумовлена необхідністю комплексного аналізу творчості та перспектив розвитку бандурного мистецтва української діаспори в Італії та їх інтеграцією в італійський культурний простір.

Серед завдань виділимо такі:

– показати історичну ретроспективу щодо функціонування українського культурного компонента в теренах Італії як своєрідного діалогу культур;

– охарактеризувати специфіку сучасної бандурної творчості на прикладі здобутку українсько-італійського композитора Володимира Зубицького;

– визначити основні тенденції розвитку бандурного виконавства у Європі в цілому та в Італії зокрема;

– проаналізувати специфіку творчості українських бандуристів та колективів з участю бандури в італійському культурному середовищі.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дискурсивні питання сучасних українсько-італійських мистецьких взаємовпливів розглядаються у праці М. Сороневич; деякі особливості сучасної

композиторської творчості для бандури проаналізовані в розвідках Є. Симонової, Г. Голяки, І. Лісняк, І. Сікорської; становлення бандури у ХХ столітті вивчала В. Дутчак.

Проте під кутом зору саме розвитку і взаємобогачення культурних зв'язків питання бандурного виконавства практично не досліджувалося. Саме тому заявлена проблематика потребує комплексного та глибинного розгляду.

Основний виклад матеріалу. Вивчення українсько-італійських взаємин хвилювало багатьох учених. Спробуємо коротко узагальнити певні історичні та культурні площини взаємовпливів та культурницьких ініціатив. Передусім зазначимо, що українська діаспора Італії — одна з найчисельніших етнічних груп на Апеннінах. На території Італійської Республіки перебувають дві різні за складом та чисельністю верстви українців. До першої, нечисленної, групи входять громадяни Італійської Республіки українського походження, т. зв. італійські українці, а також представники католицького духовенства, пов'язаного з Ватиканом. Іншу категорію становлять громадяни України, котрі прибули до Італії у пошуках заробітку (т. зв. трудова імміграція), починаючи з середини 1990-х років.

Як твердять літописці, у Вероні й поблизу містечка Сан-Поло Д'енза у 1094–1095 рр. жила дочка київського князя Всеволода Євпраксія — дружина німецького імператора Генріха IV, правителя Священної Римської імперії. З історичних анналів дізнаємося, що Євпраксія повернулася до Києва, де стала чорницею Печерського монастиря [4].

Після падіння Константинополя у 1453 році Італія стає центром європейського ренесансу. Італійські процеси мали значний вплив на розвиток культури України, яка історично та культурно тяжіла до цивілізаційних ритмів Європи [10]. Серед митців, доля яких тим чи іншим чином пов'язана з Італією, були Максим Березовський, Михайло

Драгоманов, Юрій Федькович, Василь Григорович-Барський, Михайло Коцюбинський, Соломія Крушельницька, Леся Українка, Микола Гоголь та інші визначні діячі української культури.

У ХХ столітті помітну роль у розвитку українсько-італійських відносин відіграли дипломатичні представництва. З джерел дізнаємося, що упродовж 1919–1920 років Італію відвідували делегації Української Народної Республіки на чолі з Д. Антоновичем і Західно-Української Народної Республіки на чолі з Олександром Колессою. Від 1919 р. в Італії проживав колишній керівник української дипломатичної місії Є. Онацький (згодом представник ОУН у цій країні). Йому вдалося організувати невелику українську громаду в Римі. Деякий час в Італії мешкали Є. Коновалець, І. Токаржевський, І. Кураї та інші відомі політичні діячі з числа українських емігрантів. По завершенні Другої світової війни у 1946 р. до Італії прибуло 15 тисяч українців із таборів для переміщених осіб у Німеччині. Згодом більшість з них переїхала за океан. У 1947 році невелику групу українців в Італії об'єднав навколо себе український громадський діяч В. Федорончук, який заснував Товариство італійсько-української дружби. Упродовж 1954–1956 років італійською мовою виходив журнал «Україна», а від 1951 до 1975 року італійське державне радіо транслювало щоденну програму українською мовою, переважно релігійного характеру.

Проте головна причина української присутності в Італії зумовлена церковною унією 1596 р. Відтоді в Римі безперервно навчаються студенти-теологи. Упродовж XVI–XIX ст. Грецьку колегію св. Анастасії закінчило понад 250 студентів Київської митрополії, з'єднаної з Апостольським престолом. 9 лютого 1963 року до Риму після багаторічного заслання в Сибіру прибув кардинал Йосип Сліпий, якому було надано окрему резиденцію. У 1963 році в Римі він заснував Український католицький університет (УКУ) як продовження Львівської богословської академії, закритої в 1944 р. УКУ має архів, що зберігає цінні матеріали, манускрипти, рідкісні документи, зокрема Михайла Грушевського та його родини, архів президента ЗУНР Є. Петрушевича, частину архіву В. Липинського.

Українські редакції радіомовлення мають «Радіо Ватикан» та «Радіо Рим». «Радіо Ватикан» уперше вийшло в ефір українською мовою в грудні 1939 р. за ініціативою та сприянням митрополита А. Шептицького. Тематика українських передач складається з програм релігійного, а також інформаційного та культурного змісту: діяльність папи та Апостольської столиці, життя Католицької церкви в світі, українське католицьке життя, святкові програми, приурочені до церковних свят та визначних дат, бесіди, репортажі, хроніки, інтерв'ю, концерти духовної музики, відправи молебнів тощо.

Відомо, що у Ватиканській бібліотеці зберігаються цінні документи з історії нашої держави, зокрема, листи папи Григорія VII до київського князя Ізяслава, датовані 1075 р. У соборі св. Софії є мозаїчні портрети восьми київських та галицьких митрополитів, князів Ярослава Мудрого та Володимира Мономаха. У Папському орієнтальному інституті теж зібрані знамениті українські стародруки —

Острозька Біблія 1581 р. «Грамматика» Мелетія Смотрицького 1648 р., матеріали з друкарень Львова і Печерської лаври Києва, що відносяться до XVI–XVII століть.

У Неаполі 1989 року було засновано Міжнародну асоціацію українців (МАУ). Через рік з'явилася Італійська асоціація українців, яку очолив професор Джанфранко Джіраудо. До найактивніших її членів належать науковці Лука Кальві, Марина Моретті, Санте Грачіотті та деякі інші. Членом асоціації є й відома дослідниця українсько-італійських історичних та літературних зв'язків Оксана Пахльовська, котра живе і викладає в Італії. З метою об'єднання та координації українсько-італійських відносин та спільної діяльності у цьому напрямі 6 листопада 2014 року при Посольстві було створено Громадську раду представників українських асоціацій. Тим самим розширюються наші уявлення про українсько-італійські зв'язки, що дуже важливо сьогодні.

Нині в Італії виходить низка україномовних періодичних видань¹, а також спостерігається бурхливий розвиток Інтернет-сторінок. Найбільша ук-

¹ Найдавнішим україномовним виданням в Італії є часопис «До світла», що виходить за сприяння Української греко-католицької церкви та розповсюджується серед українців в усіх регіонах Італії. Першим періодичним виданням для українських емігрантів у Західній Європі стала газета «Європейський українець», що виходить в Іспанії, Португалії, Італії, Франції, Греції, Німеччині та Польщі. Раз на кілька місяців видається журнал «Український голос в Італії». У 2000-х роках деякий час у Римі виходила газета «Форум», український громадсько-політичний тижневик «Міст», з'явилося кілька номерів газети «Українські вісті». Також час від часу виходили такі локальні видання, як «Калина» (м. Салерно, 2002–2003 роки), «Без кордонів» (м. Салерно, 2009 рік), «Вісник» (м. Рим, 2006–2007 роки), «Ластівка» (2005–2006 роки). Окрім суто україномовних видань, деякі іншомовні газети публікують вкладки українською мовою. Так, італійська газета «Оттопаджіне» (м. Авелліно) друкує одну сторінку українською з її перекладом на італійську мову. Російськомовні газети «Слово» (м. Мілан) та «Наша газета» (м. Неаполь) виходять з україномовними вкладками, де здебільшого розповідається про події в громаді та публікуються листи читачів. У березні 2008 року відкрився перший сайт української спільноти в Італії «Лелеки», який має інформаційний характер. Також діє сайт Української греко-католицької церкви в Італії. З 13 листопада 2010 року в телефірі Італії функціонує Babel TV — супутниковий телеканал, присвячений шести найбільшим іноземним громадам в Італії: українській, марокканській, румунській, албанській, латиноамериканській та філіппінській. Субота на Babel TV присвячена Україні та українській спільноті в Італії. В ефірі каналу транслюються програми, художні та документальні фільми українською та російською мовами з італійськими субтитрами, даються уроки італійської, юридичні поради для кращої інтеграції в італійське суспільство. Головним продуктом каналу є щотижнева програма Babzine — Ucraina, яка виходить щосуботи о 20:30. Завідувач української редакції — Маріанна Сороневич. В Італії з 10 вересня 2015 року діє веб-радіо Colorsradio, що транслює ефіри на 24-х мовах, у тому числі українською. На цій радіостанції щоп'ятниці виходить україномовна радіохвиля «Вільна».

раїномовна газета, що розповсюджується по всій території Італії, — «Українська газета в Італії» [8; 9; 11], заснована в лютому 2006 року. За час свого існування це інформаційно-аналітичне видання стало справжнім інтелектуальним провідником громади. «Українська газета» приділяє велику увагу життю української діаспори. Крім того, вона має ще одну надзвичайно важливу місію, яка виходить за рамки інформативних функцій. Потрапляючи до чужої країни, люди не надто знаються на її законах, тому нашою метою є сприяння юридичній освіченості читачів, отже, допомога у процесі суспільної інтеграції. Видання бере активну участь у житті громади. За його підтримки було проведено низку культурних заходів.

Серед багатого розмаїття культурних ініціатив, пов'язаних із розвитком української культури в Італії, чинне місце займає бандурне мистецтво. На сьогодні є дуже мало архівних даних про бандуристів, персоналії яких потрібно вивчати. Бандуристи здебільшого приїздили вчитися до Італії чи утримувалися тут у таборах для військовополонених. Зокрема, у місті Белярія в Ріміні в таборі для військовополонених два роки перебували близько 10 тис. вояків дивізії «Галичина».

Серед цих вояків був бандурист Ярослав Бабуняк. Хоча тоді йому виповнилося лише 20 років, він став одним з організаторів відомого хору «Бурлака». Репертуар хору був різноманітний: це були авторські твори («Огні горять» С. Воробкевича, «Прометей» К. Стеценка, «Під шум лісів» Є. Пасіки і т. ін.); народні пісні (історичні — «Руйнування Січі», аранж. О. Кошиця, козацькі — «Козака несуть» М. Леонтовича, стрілецькі — «Гей у лузі» М. Гайворонського, жартівливі — «Била жінка мужика» Д. Котка та багато інших); колядки та щедрівки, іншомовні твори («Domine, non sum dignus?»). У таборі Ярослав Бабуняк заслужив особливе визнання як «батько бандуристів». За спогадами адміністратора хору «Бурлака» Ярослава Паньківа, в умовах полону Бабуняк «майже з нічого» організував виготовлення бандур. Їх клеїли з дощочок від продуктових ящиків, з бочок з-під оселедців і порошкового молока, зі шматків дерева; струни робили з телефонічних дротів і знайдених на руйновищах старих роялів; кілки для в'язання струн — з гарматних гільз тощо.

На таких інструментах грав перший Квартет бандуристів з Ріміні, до складу якого входили Ярослав Бабуняк, Володимир Мота, Борис Боднар, Петро Семенюк. В. Дутчак зазначає, що виступи цього колективу «... стали складовою концертної програми ансамблю «Бурлака». Більшість творів репертуару виконувалися в аранжуванні Я. Бабуняка, серед яких «Горобчики», «Горличка», «Ченчик», «Запорозький марш», «Човен хитається», «Бондарівна», «Приймак», «Ой у полі нивка», «Дума про татарський напад», «Ой у полі вітер віє», «За твої, дівчино», «Зажурилась Україна», «Повій, вітре», «Кармелюк», «Сидить дід на печі», «Бабусю-голубко» і т. ін. Після звільнення з табору полонених Я. Бабуняк переїхав на прожиття до Великої Британії» [3].

В Італії також учився бандурист, громадський діяч Володимир Луців. Саме за сприяння архієпископа Івана Бучка у 1952 році невідомий на той час бандурист Володимир Луців вступив до консерва-

торії «Санта-Чечилія», де отримав іменну стипендію архієпископа. Після закінчення консерваторії він розпочав концертну діяльність в Італії та за її межами. Вивчив італійську мову, працював на радіо. Ним було зіграно 16 концертів з бандурою в Римі та на Сицилії. Репертуар складався головно з українських пісень. Від 1958 року Володимир Луців мешкає в Англії.

Нині ситуація щодо популяризації в Італії української музичної культури кардинально змінилася. Тут живуть і працюють багато українських музикантів, серед яких один з найяскравіших митців — відомий композитор, учень М. Скорика Володимир Зубицький. З-поміж сучасників, які, за словами Зубицького, найбільше вплинули на його композиторський почерк, були Є. Станкович, А. Шнітке, Г. Канчелі, Р. Щедрін та художня спадщина видатного баяніста В. Золотарьова. Він був одним з перших, хто почав писати академічні твори для бандури, використовуючи сучасний виражальні засоби, чим збагатив інструментальний репертуар бандуриста. Завдяки співпраці з провідними українськими бандуристами-інструменталістами (зокрема, професором С. Баштаном) В. Зубицький почав експериментувати з можливостями бандури, досконало вивчивши її специфіку і технологію гри [2; 5; 7].

Три перші його твори для бандури — «Серенада» (1977), «Мадригал» (1981), «Бурлеска» (1982) — реалізовані у площині малих форм з оригінальним рішенням. Загалом, на думку Н. Брояко, «... у них переважає лірико-драматична образна специфіка, повільний темп і кантиленне викладення мелодії. У цих п'єсах простежуємо також спробу композитора виявити множинність жанрово-формотворчих видозмін у полі сучасної композиторської творчості для бандури» [1]. Скажімо, танцювальність спостерігаємо у «Бурлесці», декламаційність — у «Мадригалі», кантиленність характерна для «Серенади». Крім проявів фольклорного начала, тут активно утверджується тенденція до неоромантизму («Серенада» та «Бурлеска») і необароко («Мадригал»). Як зазначає Є. Симонова, «... музичні твори В. Зубицького сповнені тонкого відчуття фольклору України, а також напружених ритмів сучасних часів. Для постмодерних творів властивим є звернення до філософських тем, наприклад буття людини, її стосунків з природою тощо... <...> Для втілення цих складних концептуальних колізій автор використовує широкий спектр технічних і драматургічних прийомів» [6].

Упродовж 1990–2000-х було написано ще три твори для бандури — «Роздум», «Концертний триптих», Соната пам'яті К. Мяскова. У співпраці з С. Баштаном композитор глибоко аналізує твори для бандури своїх попередників, створюючи полотно, де майже не застосовані загальноприйняті бандурні виконавські та композиційні принципи.

Художньо-виражальний аналіз «Концертного триптиха» В. Зубицького ілюструє стилістику сучасної української музики для бандури. Так, її перша частина — «Рух» — уже надає п'єсі яскравої образно-драматургічної характеристичності. Це своєрідний імпульс, настрої-дієвість, що визначає весь спектр виконавських виразових засобів даного циклу.

Загальну форму «Руху» можна розглядати як просту тричастинну з кодою, мотивно складену, наскрізного розвитку. Одразу відмітимо авторську ідею полістилістичних вирішень. У способі розгортання фактури відчутний вплив барочної традиції музикування. «Рух» — це своєрідна данина прелюдіюванню. На цьому й базується ідея формотворення — мотиви виростають один з одного, забезпечуючи цілісну довершеність форми та музичну драматургію. П'єсу вибудовано на двох типах фактури — хорально-акордовій та імпровізаційній (рух гаммами, тризвуками, секвенційними зворотами). Композитор використовує акордову фактуру в кульмінаційних точках як завершення розвитку, а гамоподібну — для розвитку дії-думки.

Частина друга — «Речитатив» — виступає емоційно-образним контрастом до першої частини. На образній мові — це примарний спомин-роздум. Створена в пастельних акварельних тонах, п'єса на рівні макроформи циклу відіграє роль контрастної складової розвитку музичної тканини. Якщо «Рух» — це активне становлення, то «Речитатив» — ліричний монолог, заглиблення у внутрішній світ героя, занурення у світ настроїв, почуттів, спогадів, мрій.

П'єса відсилає дослідника до темброво-фактурних варіацій, де присутні звукові пласти, їх становлення, взаємосплетіння. «Речитатив» вибудований на двох тематичних утвореннях — це тематизм реальний та ареальний, який у композиторському письмі втілюється у тематичних утвореннях в різних звукових діапазонах та з урізноманітненими тембральними прийомами (використання тритонових інтонацій та відповідного прийому тремоло, запозиченого композитором з мистецтва гри на домрі або мандоліні тощо). Серед них — перекидання рук, скрипкові *dietro il pontic., sul pontic.*, що розширюють межі звучання та виразові можливості бандури як концертного інструмента.

Очевидно, розвиток музичної тканини цієї п'єси та циклу в цілому, їх виконавська складність та стилістична мінливість свідчать про новаторський погляд композитора на технічно-виконавські можливості бандури. Митець добре знайомий з виразовими можливостями інструмента, але новизна власних пошуків, втілення свого стилістичного «Я» спонукали композитора до розширення рамок та прийомів, де традиційні бандурні прийоми гри звучать в оригінальному композиторському осмисленні. Йдеться про зіставлення тональних планів, розширення фактури звучання (імітація пластового трактування фактури — поліпластовість при поліфонічному становленні); поліритмію — як спосіб оригінального рішення динамізації музичної тканини; застосування принципів гри на інших інструментах (тремоло на тематичній побудові як прийом гри на домрі тощо). Атакою розпочинається «Фінал», остання п'єса циклу, якому передують «згущення» фактури в бік її ускладнення, посилення динаміки, використання алеаторичних прийомів виконавської майстерності інтерпретатора в останній варіації «Речитативу».

Аналізуючи основні стилістичні особливості творчого методу композитора на прикладі «Концертного триптиху», визначимо передусім такі:

– барочно-романтична традиція авторського

письма, звідки піднесений тонус твору, природа якого бере початок у стихії поліфонічних «ігор», підвищена інтенсивність барв-тембрів, гіперболізм у вираженні почуттів;

– фольклорна традиція тематизму як модель становлення структурної логіки мелодики;

– джазова система виразності як особлива манера інтонування, синкопованість графіки руху у пластах фактури, а головне — імпровізаційність розвитку музичної тканини.

Серед молодих українських митців-бандуристів, доля яких нині пов'язана з Італією, варто назвати Катерину Царькову — представницю молодшої генерації українських бандуристів в Італії. Її вчителі — послідовники виконавської школи С. Баштана, для якої характерними є поєднання впливу оригінальних творів українських композиторів, що базуються на інтонаційній природі народної музики, класичних зразків, доробку сучасних українських композиторів, а також перекладень класичних творів для бандури.

У строкатому репертуарі К. Царькової поєднуються риси класичної музичної творчості, народного репертуару та впливи поп-культури. Щодо останнього зауважимо, що часто у своїх концертах вона представляє кавер-версії пісень з репертуару сучасних українських та зарубіжних естрадних груп і виконавців, таких як «Океан Ельзи», Тіна Кароль, «Скрябін», Sting, Елтон Джон та ін.

Бандуристка створила інструментальний ансамбль Eka Project, яким успішно керує. Це тріо у складі бандури, бас-гітари та ударного інструмента «кахон». Показово, що учасники колективу походять з різних країн світу — Ека Katarine (сценічний псевдонім Катерини Царькової) — з України, Симон Делісан (бас-гітара) — італієць, Марсіо Перейра (Бразилія) — професійний джазовий виконавець на «кахоні». Відомо, що нині це тріо працює над сольним альбомом у стилі *world music*, де бандура є солуючим інструментом і водночас супроводжує вокальні номери. Як зазначає в інтерв'ю К. Царькова, вона прагне поєднати сонорні особливості музики інших країн зі специфікою вокально-виконавської практики на бандурі.

Яскравою представницею української бандурної школи в Італії є також Оксана Іващенко, котра проживає у місті Палермо. У 2015 році вона отримала запрошення від президента культурної асоціації Наталії Гринюк Musa international artspace, у рамках культурних проектів якої знайомила італійську публіку з бандурою. О. Іващенко також є послідовницею виконавської школи видатного українського бандуриста Сергія Баштана. У її репертуарі поєдналися твори світової класики (так звані перекладення), українські народні пісні та популярні пісні сучасних композиторів. Нині О. Іващенко працює як педагог з дітьми українців-іммігрантів, виховуючи у них любов до нашого національного інструмента — бандури.

Висновки. Українсько-італійський культурний діалог бере свій початок ще від часів Київської Русі. Проте найбільш плідний розвиток він отримав у другій половині ХХ століття, що було пов'язано передусім з міграцією людських ресурсів у повоєнний період. Окремою сторінкою цього явища стала мистецька співтворчість. Адже в італійській

культури виховувалися таланти багатьох українських митців — від Д. Бортнянського до наших сучасників. Показовим у цьому контексті є розвиток бандурного мистецтва у XXI столітті за межами України, яке стає комунікатором, площиною, де народжуються культурницькі ініціативи між Україною та Європою.

Відштовхуючись від традиційного виконавства, українські бандуристи в Італії привносять до цього процесу нові тенденції, що стосуються насамперед розширення бандурного репертуару за рахунок популярної музики, перекладень для бандури тощо, уваги до темброво-виражальних можливостей інструмента та незвичних ансамблевих поєднань із бандурою.

У цьому контексті показовою є творчість згаданого вище талановитого українсько-італійського композитора Володимира Зубицького, для якої характерними є експеримент і пошук у сфері розширення виражальних можливостей інструмента. Невипадково його набуток посідає чільне місце в репертуарі сучасного бандуриста-інструменталіста. Представлений тут аналіз «Концертного триптиха» свідчить про те, що композитор, експе-

риментуючи з можливостями бандури, багато в чому оновлює технологію гри на цьому академічному інструменті.

Серед основних тенденцій розвитку бандурного виконавства у Європі і, зокрема, в Італії слід відзначити поєднання у концертних програмах оригінальних творів українських композиторів, перекладень кращих класичних зразків (т. зв. технічних перекладень), а також виконання популярної естрадної музики. У сприйнятті італійців бандура вражає передусім своїм багатим виражальним потенціалом, можливістю акомпанементу для голосу та незвичною тембровою палітрою, що, на думку італійців, відтворює «божественне» звучання.

Ще одна яскрава представниця українського бандурного мистецтва в Італійській Республіці — Катерина Царькова — нині цікаво працює зі своїм тріо Eka Project над сольним альбомом у стилі *world music*, де основна увага приділена тембровому колориту інструментів-учасників. Бандура тут звучить у різних інваріантах — як сольоучий інструмент і як супровід до вокальних номерів.

Література

1. Брояко Н. Б. Теоретичні аспекти виконавської техніки бандуриста: автореф. дис. ... канд. мистецтвознавства: 17.00.03 / Національна музична академія України ім. П. І. Чайковського. Київ, 1997. 19 с.
 2. Голяка Г. П. Творчість Володимира Зубицького в контексті розвитку сучасного баянного репертуару: автореф. дис. ... канд. мистецтвознавства: 17.00.03 / Харківський держ. ун-т мистецтв ім. І. П. Котляревського. Харків, 2008. 16 с.
 3. Дутчак В. Г. Бандурне мистецтво українського зарубіжжя в національному музично-культурному процесі XX — початку XXI ст.: дис. ... док. мистецтвознавства: 17.00.03 / Ін-т мистецтв., фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України. Київ, 2014. 580 с.
 4. Італія і Ватикан // Зарубіжні українці: Довідник / [кер. авт. кол. С. Ю. Лазебник]. Київ : Україна, 1991. 252 с.
 5. Лісняк І. М. Становлення академізму у бандурному мистецтві XX ст. // Сучасні проблеми художньої освіти в Україні. Київ, 2006. Вип. 1. С. 142–150.
 6. Симонова Е. Бандурне творчество В. Зубицького: к проблеме стиля. URL: http://prokofiev-academy.ru/images/pdf/musart_17/7.%20SimonovaE_M.pdf (дата обращения: 02.11.2018).
 7. Сікорська І. М. Володимир Данилович Зубицький // Енциклопедія сучасної України. URL: http://esu.com.ua/search_articles.php?id=13946 (дата звернення: 2.11.2018).
 8. Сороневич М. Українські засоби масової інформації в Італії // Українська газета в Італії. 4 серпня 2010 року. URL: <https://cutt.ly/4bYJ6> (дата звернення: 28.10.2018).
 9. Сороневич М. Українські школи в Італії. Повний список // Українська газета в Італії. 8 вересня 2014 року. URL: <https://cutt.ly/bbYLY> (дата звернення: 29.10.2018).
- Україна крізь віки: в 15 томах / за заг. ред. В. А. Смолія. Київ: Альтернативи, 1999. Т. 15: Українці в світі / В. П. Трощинський, А. А. Шевченко. 352 с. URL: <https://cutt.ly/jbYXs> (дата звернення: 01.11.2018).
10. Українська газета в Італії. Офіційний сайт. URL: www.gazetaukrainska.com (дата звернення: 28.10.2018).

References

1. Broyako N. B. Teoretychni aspekty vykonavskoyi tekhniki bandurysta: avtoref. dys. ... kand. mystecztvoznavstva: 17.00.03 [Brojako N. B. Theoretical aspects of the performance of the bandura: Extended abstract of the candidate's thesis: 17.00.03] / Nacionalna muzychna akademiya Ukrayiny im. P. I. Chajkovskogo. Kyiv, 1997. 19 s.
2. Golyaka G. P. Tvorchist Volodymyra Zubyczkogo v konteksti rozvytku suchasnego bayannogo repertuaru: avtoref. dys. ... kand. mystecztvoznavstva: 17.00.03 [Goljaka G. P. Creativity of Vladimir Zubytsky in the context of the development of modern bayan repertoire: Extended abstract of the candidate's thesis: 17.00.03] / Harkivskij derzh. un-t mystecztv im. I. P. Kotlyarevskogo. Harkiv, 2008. 16 s.
3. Dutchak V. G. Bandurne mystecztvo ukrayinskogo zarubizhzhya v nacionalnomu muzychno-kulturnomu procesi XX — pochatku XXI st.: dys. ... dok. mystecztvoznavstva: 17.00.03 [Dutchak V. G. Bandurna

art of Ukrainian foreign language in the national music-cultural process of the XX — the beginning of the XXI century: Extended abstract of the Doctor's thesis: 17.00.03] / In-t mystecztv., folklorystyky ta etnologiyi im. M. T. Rylskogo NAN Ukrayiny. Kyiv, 2014. 580 s.

4. Italiya i Vatykan // Zarubizhni ukrayinci: Dovidnyk [Italy and the Vatican // Foreign Ukrainians: Directory] / [ker. avt. kol. S. Yu. Lazebnyk]. Kyiv: Ukrayina, 1991. 252 s.

5. Lisnyak I. M. Stanovlennya akademizmu u bandurnomu mystecztvi XX st. [Lisnyak I. M. The formation of academicism in bandura art of the twentieth century] // Suchasni problemy xudozhnoyi osvity v Ukrayini [Modern problems of artistic education in Ukraine]. Kyiv, 2006. Vyp. 1. S. 142–150.

6. Symonova E. Bandurnoe tvorchestvo V. Zubyczkogo: k probleme stylya [Simonova E. Bandurnaya creativity V. Zubitsky: the problem of style]. URL: http://prokofiev.academy.ru/images/pdf/musart_17/7.%20SimonovaE_M.pdf (last accessed: 02.11.2018).

7. Sikorska I. M. Volodymyr Danylovych Zubyczkij [Sikorskaya I. M. Volodymyr D. Zubitsky] // Encyklopediya suchasnoyi Ukrayiny [Encyclopedia of Contemporary Ukraine]. URL: http://esu.com.ua/search_articles.php?id=13946 (last accessed: 2.11.2018).

8. Soronevych M. Ukrayinski zasoby masovoyi informaciyi v Italiyi // Ukrayinska gazeta v Italiyi. 4 serpnia 2010 roku [Soronevich M. Ukrainian Mass Media in Italy] // Ukrainian Newspaper in Italy. August 4, 2010. URL: <https://cutt.ly/4bYJ6> (last accessed: 28.10.2018).

9. Soronevych M. Ukrayinski shkoly v Italiyi. Povnyj spysok [Soronevich M. Ukrainian schools in Italy. Full list] // Ukrayinska gazeta v Italiyi. 8 veresnya 2014 roku [Ukrainian newspaper in Italy. September 8, 2014] // Ukrainian newspaper in Italy. September 8, 2014. URL: <https://cutt.ly/4bYJ6> (last accessed: 29.10.2018).

10. Ukrayina kriz viky: v 15 tomax [Ukraine through the ages: In 15 volumes] / za zag. red. V. A. Smoliya [ed., Smoly V. A.]. Kyiv: Alternatyvy, 1999. T. 15: Ukrayinci v sviti / V. P. Troshhynskij, A. A. Shevchenko [Vol. 15: Ukrainians in the World / V. P. Troshchinsky, A. A. Shevchenko]. 352 s. URL: <https://cutt.ly/bbYLY> (last accessed: 01.11.2018).

11. Ukrayinska gazeta v Italiyi. Oficijnyj sajt [Ukrainian newspaper in Italy. Official site]. URL: www.gazetaukrainska.com (last accessed: 28.10.2018).

Ирина Дружба

Бандурное искусство в украинско-итальянском культурном взаимодействии

В статье прослеживается историческая ретроспектива по функционированию украинского культурного компонента на территории Италии как своеобразного диалога культур. Охарактеризована специфика современного бандурного творчества на примере наследия украинского-итальянского композитора Владимира Зубицкого. Автор определяет основные тенденции развития бандурного исполнительства в Европе и Италии, в частности на примере специфики творчества украинских бандуристов и коллективов с участием бандуры в итальянской культурной среде. *Ключевые слова:* бандура, бандурное искусство, исполнители, бандуристы, Украина, Италия.

Iryna Druzhga

Bandura art in the Ukrainian-Italian cultural cooperation

The article tracks down the historical retrospective of the Ukrainian cultural components' functioning in Italy as a unique dialogue between cultures. We describe the main features of the modern bandura art, based on the works of the Ukrainian-Italian composer Volodymyr Zubitsky. The author defines the key tendencies of the bandura performance in Italy and Europe as a whole, particularly we consider the specifics of the works, created by the Ukrainian bandura players and bandura bands in the Italian cultural environment.

Keywords: bandura, bandura art, performers, bandura players, Ukraine, Italy.

Стаття надійшла до редакції 17.08.2018